

Citation:

H.J. Koenen, Levensbericht J. van Hall, in:
Jaarboek, 1859, Amsterdam, pp. 84-94

LEVENSBERICHT

VAN

J A C O B V A N H A L L ,

Lid der Koninklijke Akademie van Wetenschappen,

DOOR

Mr. H. J. KOENEN,

*Secretaris der Afdeeling voor Letterkunde *).*

Het is de eerste maal, Mijne Heeren, dat ik in mijne tegenwoordige betrekking tot deze Afdeeling geroepen word den treurigen lijkplicht te vervullen, waarvan zich mijn ambtgenoot bij de Zuster-Afdeeling reeds zoo vaak en op eene zoo welsprekende wijze gekweten heeft. Doch niet dit min gewone alleen van mijne taak verwekt in mijn gemoed eene bijzondere aandoening: ook de betrekkingen, waarin ik tot den hooggeachten Afgestorvene stond, vervullen mijne ziel met weemoedige en tevens dankbare herinneringen. Mr. JACOB VAN HALL was niet alleen de laatst overgeblevene mijner geëerde en beminde Leermeesters uit den tijd mijner akademische studiën, en herroept mij als zoodanig in het geheugen eene geheele schaar zijner toenmalige ambtgenooten, aan welke ik mij op het veld der wetenschappen zooveel, zoo onbedenklijk veel, verschuldigd weet; niet alleen mag ik er op roemen, onder zijne geliefde leerlingen eene bescheidene plaats te hebben ingenomen, zoodat mij bij zijn afsterven het Virgiliaansche: *amavit nos quoque Daphnis †*), als van zelve voor den geest kwam; maar ik mocht ook, sedert, zijne vriendschap niet slechts hier te Amsterdam, maar ook later, zoo vaak ik mij te Utrecht bevond, in ruime mate ondervinden. Kan het U be-

*) Voorgedragen in de Gewone Vergadering der Letterkundige Afdeeling van 11 April 1859.

†) „DAPHNIS verheff' ons lied, wijl ons ook DAPHNIS beminde.”

vreemden, Mijne Heeren, dat ik de keuze der Afdeeling toequichte, toen zij, na het aftreden van den geachten voorgaanden Voorzitter, zijn eervol maar niet gemakkelijk ambt aan onzen VAN HALL opdroeg? Zoo iemand getuigenis kan afleggen van de waardige en gewetenvolle wijze, waarop hij het voorzittersgestoelte bekleedde, ik geloof daartoe bevoegd en in staat te zijn; daar zijn verstandig, menschkundig en onpartijdig beleid mij den plicht, om zulk eenen voorganger ter zijde te staan, gemakkelijk en aangenaam placht te maken, boven hetgeen men gewoonlijk in soortgelijke omstandigheden ondervindt. Ik ga dan, niet om des gebruiks wille alleen, maar naar de inspraak van hart en geweten tevens, beproeven, eene welgemeende hulde te brengen aan den Man, wien de wetenschappen in het algemeen, en onze Koninklijke Akademie inzonderheid, zoo vele en zoo belangrijke verplichtingen hebben.

Te Amsterdam geboren den 14^{den} April 1799, genoot VAN HALL het onschatbaar voorrecht, van in een achtbaren en rijk-begaafden Vader en in een ouderen broeder, die zich toen reeds bijzonder onderscheidde, uitstekende voorgangers en leidlieden te bezitten op de eervolle baan der oude letteren en der rechtsgeleerdheid. Zijn uitmuntende aanleg werd daarenboven reeds vroeg op de Latijnsche School, aan welks hoofd zich destijds de wakkerere BOSSCHA bevond, wien zijne talrijke leerlingen steeds met eere bleven herdenken, gelukkig ontwikkeld. Aan de Doorluchtige School waren eerst VAN LENNEP en VAN CAPELLE, daarna CRAS en VAN REENEN, en later ook nog DEN TEX, zijne leermeesters. Door zulke mannen gevormd, waren zijne vorderingen, vooral in de studie van CICERO en van het romeinsche recht, alleraanmerklijkst, en was op hem ten volle toepasselijk de bekende uitspraak van QUINTILIANUS: „Ille se profecisse sciat, cui CICERO valde placebit.” Toch verdient het opmerking, dat hij tegenover zijne voortreffelijke leermeesters steeds eene zekere onafhankelijkheid van geest bleef behouden; zoodat noch de ingenomenheid van CRAS, noch die van zijn toenmaligen leermeester, later zijn ambtgenoot en vriend, DEN TEX, met het zoogenaamde natuurrecht, in den modernen zin des woords, hem veel belangstelling voor die studie, noch voor de Kantiaansche wijsgeerte, waarop

zij destijds werd gegrondvest, kon inboezemen. Want reeds vroeg stond hij de beginselen voor der historische school; en ik vermoed, dat de naauwe vriendschapsbetrekking zijns waardigen vaders met CUPERUS, zijne aandacht reeds toen op den edelen VON SAVIGNY, die de Academische Verhandeling van CUPERUS *over het bezitrecht* zeer hoog schatte, moet hebben gevestigd.

Tweemaal genoot onze VAN HALL, terwijl hij nog aan de Doorluchtige School student was, eene streelende onderscheiding: eerst in 1820 toen hij te Utrecht, welks Akademie hem later zooveel verplichting zou hebben, een accessit verwierf op eene aldaar uitgeschrevene Prijsvraag van den volgenden inhoud: *Disquiratur, quaenam universe fuerit tragoediae graecae ratio, ad eamque exigatur nobilissima Vondelii fabula*: GIJSBRECHT VAN AMSTEL; een jaar later, toen hem den 26sten Maart 1821 de gouden eerepenning werd toegekend op eene prijsverhandeling, door de rechtsgeleerde faculteit van diezelfde Hoogeschool bekroond: *De origine et progressu quaestionis per tormenta*, een geleerd en welbewerkt stuk, dat hem toen reeds als een der meest hoopgevende leerlingen van de amsterdamsche rechtsschool alom deed waarden.

Anderhalf jaar daarna stond VAN HALL gereed om de hand naar den doctoralen hoed uit te strekken, en hij had tot die plechtigheid aan de utrechtsche Hoogeschool, die hem reeds eenmaal met goud bekroond had, de voorkeur gegeven. Dan, alvorens den 19^{den} Nov. naar de publieke promotie te dingen, bewoog hem de genegenheid voor zijne geboortestad en hare Doorluchtige School, om eene week vroeger het eerste gedeelte zijner keurige en welbewerkte Dissertatie *De Magistro navis* in de groote gehoorzaal van het amsterdamsche Athenaeum te verdedigen, weinig vermoedende, dat die twee verdedigingen van zijn proefschrift, om zoo te spreken, voorspel en voortteeken waren van de twee hoofdedeelten zijns namaligen professoralen werkkrings, waarvan hij 24 jaren aan de Doorluchtige School te Amsterdam, de tien volgende aan de Hoogeschool van Utrecht, zoude doorbrengen. Zoo worden vaak op beslissende tijdpunten onzes opgaanden levens als door onzichtbare vingers in vluchtige trekken de eerste ontwerpen geschetst, welke wij later zullen geroe-

pen worden, in de rijpe kracht der mannelijke jaren, met eene vastere hand en op breedere schaal, op hooger standpunt geplaatst, uit te voeren!

Weinige maanden na zijne bevordering tot Doctor in de beide rechten zette VAN HALL zich als Advocaat te 's Gravenhage neder, en begon daar weldra, begunstigd door den grooten naam en de vele betrekkingen zijns vaders, zich een niet onbelangrijken werkkring te verwerven.

Inmiddels verloor hij zijne vroegere letterkundige studiën niet uit het oog, maar onderhield met zijnen geleerden en werkzamen broeder, den tegenwoordigen Hoogleeraar te Groningen, eene geregelde latijnsche briefwisseling, waarin de oude letteren, welke geen der beide broeders om hunne practische loopbaan aan de vergetelheid wilden overlaten, eene voorname plaats bekleedden.

Niet lang echter duurde de loopbaan van VAN HALL als pleitbezorger; want nog in hetzelfde jaar, toen de Hoogleeraar VAN REENEN om redenen van gezondheid zijn ontslag uit dat ambt had gevraagd, vestigde zich de aandacht van Curatoren der Doorluchtige School al aanstonds op eenen zoo verdienstelijken jeugdigen Rechtsgeleerde: die dan ook met groote eenparigheid tot den leerstoel van VAN REENEN werd beroepen.

Bij de aanvaarding van dit Hoogleeraarsambt in zijne beminde geboortestad, hield VAN HALL eene voor den loop en aard zijner studiën zeer kenschetsende Inwijdings-redevoering *Over de verdiensten der Nederlandsche Rechtsgeleerden omtrent de historische rechtsstudie*, in welke hij, ofschoon recht doende wederwaren ook aan die vaderlandsche Juristen, die de analytische methode bij voorkeur hadden beoefend, van welke een VAN DER KEESSEL als de roemvolle vertegenwoordiger kon worden beschouwd, zijne voorliefde voor de historische richting geenzins verborg, en de aandacht bijzonder op die Nederlandsche Rechtsgeleerden (vooral op het driemanschap van SCHULTING, NOODT en BYNKERSHOEK) vestigde, die hij aanmerkte als de voorloopers der historische school in Duitschland. Dat de zoon van MAURITS CORNELIS VAN HALL ook den door dezen zoo hoog gewaardeerden NOORDKERK bij die gelegenheid niet met stilzwijgen voorbijging, zal men, ook zonder uitdrukkelijke vermelding, gereedelijk beseffen. Men

meene echter geenzins, dat VAN HALL zich door het aanlokkelijke van zijn onderwerp tot een' onvoorwaardelijken lof eener buitenlandsche richting liet medeslepen: daarvoor waarborgde hem zoowel zijn vaderlandsch gevoel als de bedachtzaamheid van het nederlandsche volkskarakter; en merkwaardig zijn de woorden, welke hij over dit onderwerp op het einde zijner Rede bezigt. „Est enim (zegt hij daar) haec laus nostrorum Interpretum, ut non facile uni alterive scholae se quasi mancipari patiantur, sed exploratis aliorum opinionibus, propriam sibi in unoquoque genere eam efficiant sententiam, quae misso partium studio, maxime probabilis esse videatur.”

Het was gedurende de eerste jaren van het Hoogleeraarambt van VAN HALL, Mijne Heeren, dat ik als jeugdig studerende op de banken zijner Collegiekamer plaats nam, en niet alleen de beknoptheid, klaarheid en bondigheid zijner voordracht leerde waarderen, maar ook in zijn meer gemeenzamen omgang met eenige bevoorrechte studenten mocht deelen. Nog herinner ik mij de belangstelling, met welke wij op zijn *privatissimum* de redevoeringen van CICERO ten voordeele van CAECINA en van MURAENA en de nieuwlings ontdekte boeken over den Staat met hem lazen, en hem altoos en in alles als den hulp- en dienstvaardigen vriend zijner leerlingen leerden kennen. Die avonden behooren, benevens de gelijksoortige wetenschappelijke bijeenkomsten ten huize van mijn onvergetelijken Leermeester VAN LENNEP, tot de belangrijkste en aangenaamste herinneringen van den tijd mijner akademische studiën.

Nog herinner ik mij, welk een leedgevoel zich een twintigtal jaren later, nadat ik, van student aan de Doorluchtige School tot Verzorger dier belangwekkende instelling was opgeklommen, van mij meester maakte, toen mijn voormalige leermeester te kennen gaf, dat hij, eene roeping naar het stichtsch Athene ontvangen hebbende, het besluit had genomen om den nieuwen hem aangeboden werkkring te aanvaarden. Het was niet dan zeer noode, dat mijne ambtgenooten met mij dien schat aan eene andere instelling afstonden; en eenparig was de overtuiging, dat, wie ook voortaan de ontledigde plaats van den wakkeren amsterdamschen Rechtsleeraar mocht bekleeden, de beoefening der

wetenschap hier ter stede daarbij ongetwijfeld een gevoelig verlies zou ondergaan. VAN HALL heeft sedert, niettegenstaande zijne veranderde standplaats, voor zijne moederstad en hare instellingen eene onverflauwde belangstelling blijven behouden; en het was mij dan ook allezins welkom, toen eene schier gelijktijdige benoeming in deze Akademie, mijne vroegere betrekkingen tot mijn geachten Leermeester, die wel eenigzins gesleten, maar niet vergeten waren, door die gunstige gelegenheid op gewijzigden voet hernieuwde.

Onder de geschriften, die VAN HALL gedurende zijn verblijf te Amsterdam voor de drukpers bewerkte, behooren de *Aanmerkingen op het Ontwerp van een Wetboek van Strafvordering*, die hij in 1827 of 1828 met zijnen geachten oudsten broeder Mr. F. A. VAN HALL, met zijnen Ambtgenoot DEN TEX en zijnen vriend UYTWERF STERLING deed in het licht verschijnen, en voorts de *Bijdragen tot Regtsgeleerdheid en Wetgeving*, met den Hoogleeraar DEN TEX gedurende eene reeks van jaren geredigeerd. Voorts kende hem de stem van velen een belangrijk aandeel toe in de bewerking van de *Noordstar*, een veelgelezen weekblad, waarin de rechten en aanspraken van Nederland tegenover de belgische bladen, in de altoos gedenkwaardige dagen van 1829, 1830 en volgende jaren, op eene mannelijke en wakkere wijze werden voorgestaan.

Te Utrecht aanvaardde VAN HALL zijn Hoogleeraarambt met het houden eener Inwijdingsrede *Over het handhaven en beoefenen der rechtsgeleerde studiën in Nederland, vooral in den tegenwoordigen tijd*, uitgesproken den 14^{den} September des jaars 1848. De verwaarloozing toch van den bestaanden rechtstoestand, de minachting voor verkregene rechten, en de onzekerheid der openbare aangelegenheden, welke zich in dat jaar overal gevoelen lieten, gaven gereede aanleiding, om destijds de betere waardering van rechtsstudiën, die eenen vasten grondslag voor openbare en bijzondere aangelegenheden konden aan de hand geven, met dubbel aandrang aan het opkomend geslacht aan te bevelen.

Eenigen tijd later begon hij zijne *Handleiding tot de beoefening van het burgerlijk regt in Nederland* uit te geven, waarvan in 1851 bij JOHANNES MULLER het eerste gedeelte in het licht

verscheen. Later werd deze leiddraad zijner voorlezingen wel vervolgd, doch niet ten einde gebracht. Zijn ambtgenoot en aanverwant VAN BONEVAL FAURE te Groningen maakte van dit geschrift zooveel werk, dat hij meende bij zijne rechtsgeleerde lessen geen beter handboek te kunnen gebruiken. Mocht die geachte Hoogleeraar zich na het afsterven van den oorspronkelijken Auteur met de voltoojing van zijnen arbeid willen belasten, zoo ware daardoor aan de studerende jongelingschap en aan allen die zich op de studie van het Nederlandsch Wetboek toeleegen, een gewichtige dienst bewezen.

Gedurende het Akademiejaar 1855 — 1856 bekleedde VAN HALL aan de utrechtsche Hoogeschool de waardigheid van Rector Magnificus. De Redevoering, welke hij bij die gelegenheid op den 26sten Maart uitsprak, handelde: *over de plicht welke het bezit van Wetboeken den Rechtsleeraar en den Wetgever in Nederland oplegt*. Toen zijn opvolger, de thans mede reeds overledene Hoogleeraar VISSCHER, zich van het waarnemen der meeste verplichtingen aan die waardigheid verbonden, om redenen van gezondheid moest verschoonen, was de altijd behulpzame VAN HALL gaarne bereid, om zijn verzwakten ambtgenoot in het waarnemen der opgelegde werkzaamheden te hulp te komen. Hij droeg dan ook dit tweede Rectoraat aan den opvolger zijns ambtgenoots over den 26sten Maart 1857, met het houden eener in zeer korten tijd opgestelde oratie: *De Societate Commenditaria, quae dicitur, aliis legibus regunda in nostra patria quam in Francia*. Een jaar daarna aanvaardde hij het Voorzitterschap onzer Afdeeling der Kon. Akademie van Wetenschappen; en ik behoef voor U, Mijne Heeren, niet te herhalen, met welk eenen ijver, met welke naauwgezetheid en echte humaniteit hij deze betrekking in ons midden vervulde. Daarvan, Mijne Heeren, behoef ik thans gewis niet in het breede te gewagen; want daarvan legde elke onzer vergaderingen een daadwerkelijk getuigenis af. Hij heeft in deze, even als in zijne veelvuldige andere betrekkingen, gewerkt terwijl het dag is, en wij willen hem, na zulk een arbeidzaam leven, de ruste der rechtvaardigen gewis niet misguunen. Zijne asche ruste in vrede, en zijn voorbeeld blijve ons allen ter navolging voor oogen gesteld!

VAN HALL was in zijn huiselijk leven niet min dan in zijne openbare betrekkingen voorbeeldig, en algemeen onder zijne naaste betrekkingen bemind en geacht *). Een groot gedeelte van zijne jeugd bracht hij door op het land, op het buitengoed zijns vaders te Heikop bij Vianen, en hij bleef van dien omtrek de geliefkoosde verblijfplaats zijner vrije vacantie-dagen maken, zoolang hij met zijne eerste gade, Mejufvrouw SUSANNA GERARDINA VROLIK, zuster van onzen geachten Algemeenen Secretaris, gehuwd was, welke hem drie jaren na hun kinderloos huwelijk door den dood ontviel. Toen hij in 1832 hertrouwd was, bracht hij den zomer eerst op een optrekje nabij Driebergen door, later tot 1850 op het grootendeels door hem aangelegde Buitengoed *De Hoogstraat*, bij Darthuizen. Van zijnen smaak voor aanleg en cultuur getuigen ook de belangrijke heide-ontginningen, die hij in vereeniging met eenigen zijner bloedverwanten bezat nabij Putten op de Veluwe, waar hij met kinderlijk genoegen over het welgedijen zijner pogingen, den tijd dien hij aan zijne studiën kon ontwoekeren placht door te brengen.

En zoo, Mijne Heeren, brengen wij der nagedachtenis van wijlen onzen waardigen Voorzitter een laatsten afscheidsgroet en eene welgemeende hulde toe. Moge het der Letterkundige Afdeling van de Koninklijke Akademie nimmer aan eenen Voorzitter ontbreken, die hare vergaderingen leide met een aan plichtgevoel gehuwd beleid, met ijver voor haren goeden naam, en met die ware humaniteit, die de kroon en het sieraad uitmaakt van mannen, door den beschavenden invloed der fraaie letteren gevormd!

Men heeft wel eens de aanmerking gemaakt, dat de Hoogleraar VAN HALL zich weinig door uitgegevene geschriften over het

*) Hoe juist VAN HALL de gaven en verdiensten van anderen wist te waarderen en aan het algemeen ter navolging voor te stellen, heeft hij getoond in zijn uitvoerig en belangrijk *Levensbericht* van zijnen vriend en Ambtgenoot DEN TEX, voorkomende in de *Handelingen* der Maatschappij van Ned. Letterkunde te Leiden in 1855. — Van dienzelfden aard was ook zijne *Levensschets* van Prof. N. SMALLENBURG, in de *Bijdragen tot Regtsg. en Wetg.* Dl. X. bl. 623—630.

vak zijner levensstudie heeft doen kennen. Bij het opperen van deze bedenking heeft men wellicht niet genoeg er op gelet, hoeveel inspanning en zorg den Overledene de redactie en bewerking der *Bijdragen tot Regtsgeleerdheid en Wetgeving*, der *Jaarboeken*, en der *Nieuwe Bijdragen* gekost heeft. Van 1826 tot 1838 kwam dit Tijdschrift uit onder eerstgenoemden titel, en werd sedert met het jaar 1839 voortgezet onder den titel van *Nederlandsche Jaarboeken voor Regtsgeleerdheid en Wetgeving*. Van toen af werd ook als afzonderlijke Verzameling uitgegeven het *Regtsgeleerd Bijblad*, behoorende tot de *Nederlandsche Jaarboeken*, waarin vragen, opmerkingen, korte bedenkingen, spoed vereischende berichten, vooral ook de zoodanige, welke daartoe aan de Uitgevers werden medegedeeld, zouden uitgegeven worden. Eindelijk de *Nieuwe Bijdragen tot Regtsgeleerdheid en Wetgeving*, die VAN HALL, na het afsterven van den Hoogleeraar DEN TEX, met zijnen utrechtschen Ambtgenoot Prof. LINTELO DE GEER heeft uitgegeven. Men moet met de zorgen en bemoeienissen, die de redactie van zulk een tijdschrift veroorzaakt, van nabij bekend wezen, om te beseffen, dat deze veel van den beschikbaren tijd, die anders tot het schrijven van wetenschappelijke werken kan besteed worden, bestendig vordert. Talrijk waren dan ook de letterkundige overzichten, boekbeoordeelingen en afzonderlijke berichten, die daarin van zijne hand voorkwamen, en gewis te menigvuldig om hier ter plaatse te worden opgesomd. Alleenlijk, zal het, om den aard en omvang zijner rechtsgeleerde studiën eenigzins te doen kennen, wellicht niet overtollig zijn, hier de titels op te geven der afzonderlijke Verhandelingen, welke het genoemde Tijdschrift, van den Heer VAN HALL zelve bevat.

A. Romeensch Recht.

C. A. DEN TEX en J. VAN HALL, Oordeel- en Uitlegkundige Opmerkingen over nieuw ontdekte fragmenten der vijf eerste boeken van den *Codex Theodosianus*.

Bijdragen, I. 1, 310.

Over den samenhang der Digestenverdeeling in zeven *partes*, met de indeeling der XII. Tafelen.

Bijdr. Dl. V. 1^e Stuk, bl. 1 verv.

Bedenkingen over de *Actiones bonae fidei* en *stricti juris*, en de *Condemnatio certae* en *incertae pecuniae*.

Bijdr. Dl. V. bl. 317 vv.

Over de *Ante- of propter nuptias donatio* van het Rom. Regt.

Bijdr. Dl. V. bl. 561—587.

Een woord over de *Lex Rhodia* der Digesten.

Bijdr. Dl. VII. bl. 321.

Bedenkingen omtrent de middelen, bij het Romeinsche Recht, ter bescherming van minderjarigen ingevoerd, vooral met betrekking tot de *Lex Plaetoria*.

Bijdr. IX. bl. 5.

Over het erfrecht der Romeinsche vrouwen volgens de Wet der XII Tafelen.

Jaarboeken, Dl. VII. bl. 209 vv.

B. Oud-nederlandsch Recht.

De Stedelijke Handvesten en Keuren in Holland en Zeeland, in de 13de en 14de Eeuw, in derzelve onderling verband.

Nieuwe Bijdr. Dl. I. bl. 553—590.

De Keuren van Zeeland, beschouwd als de oudste wetgeving in Nederland.

Nieuwe Bijdr. Dl. IV. bl. 432—456.

C. Hedendaagsch Recht.

Schadeloosstelling wegens Overlegdagen bij de Cherteparty bedongen, verplicht den vervoerster niet, na het verloop der legdagen op de beloofde vracht te wachten.

Bijdr. Dl. I. bl. 64.

Over het voldoen der Schuldeischers eener nalatenschap door
beneficiaire erfgenamen volgens het Hedendaagsche Recht.

Bijdr. Dl. VI. bl. 666.

Nog een woord over het voldoen der Schuldeischers enz.

Dl. VII. bl. 101.

Over de aflosbaarheid van het Tiendrecht.

Jaarboeken, Dl. IV. bl. 382—400.

Van het recht van vervroegden termijn of anticipatie.

Nieuwe Bijdr. Dl. II. bl. 389 vv.

De Vennootschap bij wijze van geldschieting in Frankrijk en
Nederland, en de Fransche Wet van 7 Julij 1856.

Nieuwe Bijdr. Dl. VI. bl. 625.